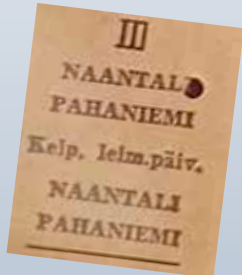

Yhteinen 2024

Naantali

**Raili Eloranta on 130-vuotiaan
Työväenyhdistyksen vanhin jäsen**

Matkaliput, olkaa hyvä

Jari Vittasmäen
sydän sykkii
Naantalille

**ELSA
KALLUDRA**
opiskelee ja
ahkeroi
työssä

Maailmanmestarin tarina

Martti Ahtisaari kävi kaupungissa

Nuoruuden työmaa.

Elämä on yhteinen

AKU AITTOKALLIO

Kimmo Aho teki kävelykierroksen kotikaupungissaan. Asiat sujuvat yhteistyöllä, hän sanoo. Hän toimii Naantalin Työväenyhdistyksen puheenjohtajana vuodesta 2017.

Kimmo Ahon ensimmäiset nuoruuden työkokemukset liittyvät Puistotien vanhaan taloon. Kimmo pääsi taloa korjanneen silloisen appiukkoehdokkaann apumieheksi. Tämä oli reippaan ahkera työmies. Kun hän aikoinaan rakensi omakotitaloa kotikuntaansa ja kirkkoherra poikkesi ihastelemaan työntouhua ja rupattelemaan niitä näitä, kiireinen hartiapankkimies tokaisi karjalan murteellaan, ei se talo käet ristissä valmistu, ja jatkoi hommiaan.

Kimmo Ahon lapsuuden ja nuoruuden vaiheet kulkivat mutkikkaita reittejä ennen asettumista Naantaliin.

Äidin lapsuudenkoti sijaitsi Torikadulla, Lappalaistenmäen alarinteessä. Kimmo syntyi Naantalissa. Kun hän oli pieni, äiti ja Kimmon veli muuttivat Ruotsiin. Kimmo asui ensin isänsä vanhempien kanssa Raisiossa, myöhemmin heidän kanssaan Alavudella. Sieltä hän muutti isän luokse Naantaliin.

Hän palasi synnyinkaupunkiinsa yläasteikänsä. Kaupunki taisi tulla sittemmin nuorukaiselle tutuksi etupäässä moottoripyörän selästä katsellen.

Ammattikoulusta valmistui instrumenttiasentaja, joka on tehnyt viisikymppiä muutama vuosi sitten täytettyään suomalaisessa teollisuudessa merkittävän työuran. Kimmo Aho valittiin pitkäaikaisen työpaikkansa, Nesteen Naantalin-jalostamon

työntekijöiden pääluottamusmieheksi 2015. Hän jatkaa jalostamon alasajon jälkeen nesteen Naantalin-toimipisteen pääluottamusmiehenä. Viimeisin valinta on marraskuulta 2024.

Äidin lapsuudenkoti Torikadulla

”Jalostamon lopettaminen ei heikentänyt oleellisesti lisää Naantalin 2000-luvulla heikentynyttä työpaikkaomavaraisuutta. Sen sijaan se heikentää kaupungin yhteisöverotuloja tulevaisuudessa huoletuttavasti. Naantalin työpaikkaomavaraisuuskin pitäisi tutkia analyttisesti, mitä esimerkiksi Varhan perustaminen merkitsee ja mitä omavaraisuuden kohentamiseksi voidaan tehdä.”

Nesteen jalostamon perustamiseen liittyi 1950-luvulla Naantalin ja Raision merkittävä yhteistyö.

Sama yhteistyö on taas avainasemassa, kun Naantali tavoittelee Nesteen jättämälle alueelle uutta teollisuutta.

”Kaupunkien olisi ryhdyttävä yhteistyöhön esimerkiksi 400 kV:n suurjännitelinjan

aikaansaamiseksi. Hanke on tärkeä Naantalille uuden vetyteknologian investointien vuoksi, Raisiolle muun muassa siksi, että se nähdäkseen kaavailee suurjännitelinjan varrelle omia uusia toimintojaan. Kyse on viidestä kymmeneen vuotta näkyvässä olevasta yhteistyöprojektista. Linjaukset ovat maakuntakaavassa olemassa, mutta ne pitäisi saada nopeasti toteutukseen”, Kimmo Aho sanoo syksyllä 2024 ilmestyneessä Työväenyhdistyksen 130-vuotishistoriikissa.

Elämän valo

Naantalin Työväenyhdistys NTY täytti tänä vuonna 130 vuotta. Yhdistys on kaupungin toiseksi vanhin, ensi vuonna 140 vuotta täyttävän VPK:n jälkeen.

NTY:n taustalla toimiva 1992 perustettu Naantalin Työväenyhdistyksen säätiö järjesti syksyllä yhdistyksen 130-vuotisjuhla- ja kokoustila Tiiliholvissa. Säätiö halusi kunnioittaa juhla- ja tapahtumillaan paitsi yhdistystä itseään myös kaikkia muita naantalilaisia, koska yhdistystä ei olisi ilman aktiivisia kaupunkilaisia.

Juhlaviikkoon sisältyivät Naantali-aiheisten näyttelyiden lisäksi erilaisia yleisötapahtumia sekä yhdistyksen historian etä Sdp:n 125-vuotishistorian kirjoituksen tiimoilta. Turun yliopiston rehtori emeritus Keijo Virtanen kertoi nuoruutensa elokuvakokemuksista Työväentalon Kinossa. Säätiö julkaisi myös Työväenyhdistyksen 130-vuotishistoriikin.

Säätiön julkaisema tämänkertainen Yhteinen Naantali palaa vielä osittain yhdistyksen 130-vuotistapahtumiin. Lehti julkaisee 130-vuotishistoriikista Raili Elorannan henkilökuvan ja Tiiliholvin Naantali-temaattisista näyttelyistä vastanneen Eilo Taka-Pramin haastattelun.

Toimittaja ja Sdp:n entinen puoluesihteerin Ulpu Iivari kirjoittaa Rafael Paasion roolista suomalaisessa politiikassa.

Presidentti Martti Ahtisaaren muistelu liittyy kansalliseen poliittiseen historiaan. Hänestä kertovat elämäkertakirjailija Markku Heikkilä ja naantalilaislähtöinen diplomaatti Lauri Kangas.

Naantalin historia ja nykyhetki kietoutuvat toisiinsa jännittävin henkilöihin. Tämän lehden tulevaisuuden valona loistaa nuori Elsa Kalludra.

Aku Aittokallio

Rakastan Naantalin rantoja

Elsa Kalludra

Elsa Kalludra käy aamukävelyllä ja juoksulenkillä vanhan kaupungin maisemissa. "On ihanaa, kun ei ole pakko juosta asvaltilla. Rakastan Naantalin rantoja."

AKU AITTOKALLIO

Elsa Kalludra opiskelee, ahkeroi työelämässä ja tanssii. Hän oli kaksoistavuotias, kun perhe muutti Kosovosta Naantaliin. Hän haluaisi auttaa tulevaisuudessa ihmisiä lääkärinä.

Se oli hämmästyttävä kokemus. Meren näkeminen. Kosovossa ei ole merta. Elsa Kalludra oli kävellyt Naantalin vanhan kaupungin rantaan katsomaan isän työpaikkaa ravintola Trappiin. Isä työskenteli ravintolassa kokkina.

Oli kylmä syksy. Se vähän järkytti. Kosovossa on pitkä kesä. Mutta Naantalin kadut olivat jännittävät ja arvoitukselliset. Ne vetivät puoleensa. Mihin kadut päättyisivät?

Elsa Kalludra oli 12-vuotias, kun hän muutti äitinsä ja kahden pikkuveljensä kanssa Kosovosta Naantaliin. Isä oli muuttanut jo aikaisemmin.

"Isä on määrätietoinen ja kunnianhimoinen. Hän työskenteli Kosovossa Yhdysvaltojen suurlähetystössä kokkina. Hänen siskonsa oli muuttanut Turun seudulle. Sisko kannusti meidänkin perhettämme muuttamaan. Isä aloitti Trapissa kokkina, nyt hän on myös ravintolan yrittäjä. Hän on opettanut meille lapsille, että ei saa luovuttaa koskaan."

Se oli hämmästyttävä kokemus. Meren näkeminen

Isä paneutui asioihin perusteellisesti. Hän kävi tutustumassa Suomeen ennen kuin päätti muuttaa muun perheen edellä töihin. Äiti oli isän kanssa asioista samaa mieltä. Muutto olisi hyväksi perheen tulevaisuudelle.

"Kuulimme isältä paljon hyvää. Hän halusi turvata meille lapsille hyvät opiskelumahdollisuudet ja arvosti suomalaista koulua. Hän piti elämän yleisestä ilmapiiristä ja kehui luontoa."

Lähtö kotiseudulta oli haikea. Tutut koulukaverit ja ystävät piti jättää.

"Läksiäisjuhlassa söimme kakkua ja itkimme. Olin kuitenkin myönteisen utelias uutta kotimaatani kohtaan."

Elsa aloitti koulunkäyntinsä Naantalissa Karvetin koulun neljännellä luokalla. Vanhempi pikkuveli meni ensimmäiselle luokalle.

Opettaja Heli Aalto toisti alussa Elsalle kärsivällisesti suomenkieliset lauseet. Vuoden kuluttua, kun viides luokka alkoi, Elsa puhui ja ymmärsi täydellisesti suomea. Kaksoistavuotias tyttö suhtautui oppimiseensa päättäväisesti.

"Olin päättänyt, että ajattelen alusta asti kaikki ajatukseni suomeksi, jotta opin kielen täydellisesti. Opin nopeasti sekä kirjakielen että kavereiden kielenkäytön. Kun siirryin yläasteelle, puhuin jo natiivisuomea."

Elsa kirjoitti ylioppilaaksi keväällä 2023. Kielitaito on monipuolinen. Englannin opiskelu alkoi jo Kosovossa. Äidinkieli albania juontuu lapsuudesta. Hän on opiskellut suomalaisessa koulussa myös ruotsia ja saksaa.

Nyt hän valmistautuu yliopistoon lääketieteen pääsykokeisiin. "Haluaisin lääkäriksi, jotta voisin auttaa ihmisiä. Tykkään kovasti lapsista. Olisi hienoa erikoistua lastenlääkäriksi."

Elsa aloitti kesätyöt viisitoistavuotiaana jäätelökioskissa. Myöhemmin hän työskenteli yhden kesän muutaman muun lukiolaisen kanssa Naantalin Työväenyhdistyksen säätiössä taltioimassa asiakirjoja. Se oli erilaisiin atk-ohjelmiin tutustumisen myötä hyvää valmistautumista tuleviin toimistotehtäviin Trapissa. Hän on tehnyt niitä, kun isä ryhtyi ravintolan yrittäjäksi.

"Olen nähnyt yrittäjän työntäyteisen elämän. Ajattelin ylioppilaskirjoitusten jälkeen ensin kauppakorkeakoulua ja toimistotyötä. Se voisi tarjota itsenäistä työtä, mutta huomasin sitten, että haluaisin

tehdä jotain konkreettisempaa. Olen tehnyt Trapissa myös salityötä."

Elsa aloitti koululaisena show dance -harrastuksen.

"Jännitin nuorempana erilaisia esiintymisiä, mutta tanssiessani en koskaan. Tanssi syntyy luonnostaan. Se on oma maailmansa. Kuin meditaatioissa, kaikki muu unohtuu. Rakastan tunnelmaa ja hetkeä, kun tanssinopettaja sanoo, nyt mennään, ja tanssi alkaa. Kokemuksen myötä olen oppinut arvostamaan myös itse tanssia, en vain tunnelmaa. Iloitsen, kun opin uusia liikkeitä, arvostan sitä. Tanssi antaa koko ajan uusia virikkeitä ja inspiraatioita. Esiintymiset Logomossa ja Sigyn-salissa huipentavat harrastuksen."

Elsa lukee kirjallisuutta suomeksi, englanniksi ja albaniksi. Elämä tarjoaa monenlaisia mahdollisuuksia aktiiviselle ja yhteisölliselle persoonalle. Hän on hakeutunut myös asiointitulkiksi.

"Olin seuraamassa serkkuni työskentelyä, kun hän vieraili Tyksissä asiointitulkin tehtävissä. Lääkäri kannusti minua työhön. Hallitset kielen tulkkina niin hyvin, hän sanoi."

Veljet ovat nyt 17- ja 14-vuotiaita. Jokaisen vuoden kohokohta on, kun Kalludran perhe tekee lomamatkan synnyinmaahansa Kosovoon.

Ensimmäistä kertaa Hollannin Assenin ajoissa 1969 tulevan vaimonsa Tuulan kanssa.

Eilo Taka-Prami syksyllä 2024.

Apteekin lääke-etikettejä yli sadan vuoden takaa.

Rajattomassa maailmassa

Eilo Taka-Prami

AKU AITTOKALLIO

Keräilijän maailma ei tunne rajoja, vaikka keräily kohdistuisi Naantaliin. Kaikki alkoi 75 vuotta sitten Ruissalon ajoista.

1960-luvulla eläneet naantalilaiset muistavat Eilo Taka-Pramin ja hänen moottoripyöränsä.

”Isä vei nuoremman veljeni Veijon ja minut pikkupoikina 1950-luvun taitteessa Ruissalon ajoihin. Innostus vauhtiin iski heti. Ostin ensimmäisen moottoripyöräni 18-vuotiaana 1961. Se oli 350-kuutioinen Jawa. Kolme vuotta myöhemmin olin Ruotsissa töissä ja ostin 650-kuutioisen Triumphin, vuotta myöhemmin 500-kuutioisen.”

Triumph oli kova sana, kunnes japanilaiset pyörät alkoivat tulla. Eilo hankki 1968 450-kuutioisen Hondan, vuosi tai pari myöhemmin 750-kuutioisen.

”Se oli malli, joka mullisti moottoripyöräilyn. Neljä sylinteriä, starttimoottori, levyjarrut. Sitä valmistettiin pitkään.”

Palo moottoripyöriin roihusi.

Eilo seurasi parhaimmillaan yhtätoista moottoripyörälehteä, joista yksi oli suomenkielinen. Hän liittyi 1960-luvun nuorten moottoripyöräilijöiden Paskasakkiin. Sen maine oli huono. Enemmän nimensä, kuin tekojensa puolesta.

”Ajelimme tanssilavoilta toiselle. Kävimme seuraamassa rata-ajoa. Minulla syttyi hurja kiinnostus kilpailuihin. Se säilyi pitkään. Olen nähnyt kaikki Imatran ajot paikankäällä 1963-2005.”

Eilo on kiertänyt vuosikymmenien mittaan Euroopan ja Yhdysvaltojen rata-moottoripyöräilyn ja -autokisojen kuuluisimmat kestävyysajot. Hän on käynyt Daytonan 24 tunnin moottoripyöräisten kisassa ja maailman vaarallisimmaksi luokitellussa moottoriurheilutapahtumassa, Mansaaren TT-ajoissa. Hän on käynyt 28 kertaa Assenin moottoripyöräisten rata-ajoissa.

Tulitikkuaskien naantalilaisia liike-merkkejä

”Vaimoni Tuula oli kyydissä, kun ajoimme Man-saaren ajoihin etukäteiselle häätmatkalle.”

”Kun täytin 70, annoin kortin vanhentua. Auton ajokorttia minulla ei ole ollut koskaan. Minulla oli myös pienempi pyörä CZ 150 ja mopo, joilla tein talvella työmatkat.”

Eilo teki monenlaisten metallitöiden jälkeen vuodesta 1975 eläkeikään jatkuneen työuran Nesteen jalostamon korjaamolla, metallimiehenä sielläkin.

Eilo tunnetaan nykyään Naantali-aiheista keräilyharrastuksestaan. Sekin alkoi moottoripyöräilystä.

”1970-luvulta alkaen alkoi ilmestyä jonkin verran moottoripyöräaiheisia postimerkkejä. Kiinnostuin asiasta. Ne yleistyivät 2000-luvulla. Minulla on niitä lähes kaksi tuhatta. Kala- ja kalastusaiheisia merkkejä olen löytänyt keräilykansioihini noin seitsemän tuhatta.”

Naantali-teema valloitti keräilijän mielenkiinnon neljäkymmentä vuotta sitten. Eilolla on kolme, neljä tuhatta Naantali-aiheista postikorttia eri aikakausilta.

”Meitä oli Naantalissa 1990-luvulla vielä viisitoista aktiivista keräilijää, nyt suuri osa on edesmenneitä tai lopettanut. Suu-

ri osa kokoelmista on myyty, kun perikunta on laittanut ne myyntiin. Olavi Jokisella oli mittava kokoelma, samoin Eero Lindströmällä. Niin on myös Kauko Isotuvalla. Osa edesmenneen Olavi Jokisen kokoelmasta on siirtynyt minulle. Muuten kortit löytyvät nykyään yhä useammin internetin kautta. Messut, erilaisten kerhojen myyntitapahtumat ja huutokaupat tarjoavat myös edelleen löytöjä.”

Postikorttikeräily eteni Naantalin postileimoihin ja laajeni siitä pikkuhiljaa aina kotiseutukeräilyksi asti.

”Naantalin postileimahistorian alkupäästä puuttuu vielä kaksi tai kolme leimaa. Vanhin hallussani oleva leima on vuodelta 1850.”

Postileimat kertovat kansallisesta ja paikallisesta historiasta.

Alkuaikojen venäjänkielinen kyrillinen teksti Наантали muuttuu myöhemmin kolmekieliseksi, Naantali, Nädendal, Наантали. Mielenkiintoisia ovat myös aikoinaan toimineen Tammiston postipysäkin leima ja laivapostileima Naantalista Turkuun.

Postin kulku sujui 120 vuotta sitten hevoskyydillä nopeammin kuin nykyään.

”Vuoden 1905 leimauksessa Tampereelle matkannut kirje oli leimattu aamulla kello 8 Naantalissa, mistä se kulki hevosella tai laivalla Turkuun. Kirje leimattiin Turussa kello 13. Se leimattiin perillä Tampereella samana iltana kello 18. Nykyään kirjeen matka voi kestää viikon.”

Kotiseutukeräilyn myötä hihamerkit, viirit, mitalit, pinssit, esitteet, mainokset, lähiliikenteen vanhat aikataulut ja matkaliput sekä 1993 alkaen muumiaiheiset, kortit, mainokset ja lehtileikkeet täyttävät kymmeniä keräilykansioita.

Vanhat naantalilaiset liikemerkit tulitikkuaskien kansissa ja vaikkapa apteekkarien lääke-etiketit avaavat mielenkiintoisia näkymiä Naantalin elinkeinhistoriaan. Keräilijän maailma kuulostaa rajattomalta.

Eilon jääkiekkokorttikokoelma sisältää kymmenen tuhatta korttia. Pelkästään yhdestä pelaajasta, Pavel Buresta löytyy 2 600 korttia. Naantalilaislähtöisestä nykykiekkoilija Sampo Rannastakin, joka esiintyi maajoukkueessa viimeksi tämän syksyn Karjala-turnauksessa, löytyy 260 korttia.

Lättähattu-junan pysäkit toimivat 1950-luvulla Naantalin Tammistossa ja Turun Pahanie-messä.

Jari Vittasmäki Naantalin lempimaisemassaan.

Sydämen kotikaupungissa

Jari Vittasmäki

AKU AITTOKALLIO

Jari Vittasmäki loi työssään linja-autonkuljettajana matkahyvintia. Hän sai siitä palkintoja. Nyt hän retkeilee eläkkeellä nuoruutensa maisemissa.

Poika heräsi aamulla kymmentä yli viisi. Oli nähtävä, mikä linja-autoista starttaisi kello 5.15 aamun ensimmäiselle vuorolle Turkuun.

Jari Vittasmäki oli yhdeksänvuotias. Hänen lapsuudenkotinsa sijaitsi Naantalin linja-autoaseman vieressä KOP:n valkoisessa kerrostalossa. Hän alkoi tarkkailla linja-autoliikennettä viisivuotiaana ja muodosti vuosien mittaan täsmällisen kuvan aikatauluista meno-paluuineen. Hän pystyi päättämään kunkin linja-auton saapumisajasta, millä minuutinlyömällä se oli lähtenyt Turusta.

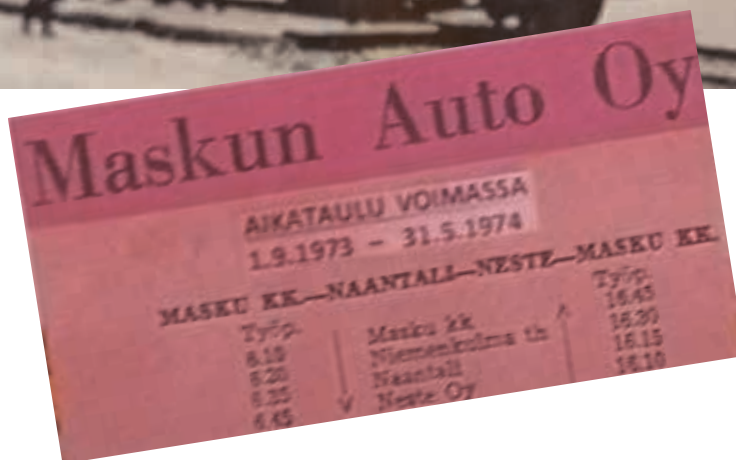
Naantalista Turkuun ajoivat pääasiassa Lahtosen ja Förbomin linja-autot. Rymättylä-Turku linjaa ajoivat Förbum ja Laaksonen. Jari tunnisti jokaisen rekisterinumeroineen, jotka hän muistaa vieläkin. Lahtosen bussit olivat koriltaan pyöreämpiä, Förbomin kulmikkaampia.

Kesällä viikon kohokohta koitti lauantaina iltapäivällä.

”Työviikon päätyttyä ihmiset lähtivät saaristoon mökkeilemään. Oli mielenkiintoista nähdä, mitkä varalinja-autot ilmes-

Jari muistaa lapsuudenaikaisten linja-autojen rekisterinumerot. Liikennöitsijä A. Laaksosen EP-610 ajoi 1956-1969 Rymättylä-Turku-linjaa.

Työmatkaliikenne palveli vielä 1970-luvulla monipuolisesti ennen elintason nousua ja henkilöautoistumista.

tyivät Rymättylän-laituriin viikonlopun ruuhkaliikenteeseen.”

1960-luvulla ja 1970-luvun alussa henkilöautokanta oli vähäinen. Jarin perheellä oli oma auto, mutta Jaria kiinnostivat enemmän linja-autot.

”Kun lähdimme isovanhempien luokse Naantalista Ruskolle, pyysin että voisin matkustaa itsekseni Turun kautta linja-autolla. Joskus isä suostuikin, vaikka ihmeteli miksi piti kulkea niin monimutkaisesti, linja-autoa Turussa vaihtaen.”

Diplomi-insinöörin ja opettajan poika opiskeli matemaattisia luonnontieteitä. Opintoja kevensi, että Jyväskylän yliopiston matematiikan laitokselta oli kadunlytys linja-autoaseman kahvilaan tarkkailemaan bussiliikennettä.

Jari opetti peruskoululaisille matematiikan ja fysiikan kaavoja kuusi vuotta, kunnes haki Espoon Auton kuljettajakurssille.

”Vaimonikin suhtautui alanvaihtoon myönteisesti.”

Hän siirtyi 35-vuotiaana kutsumusammattiinsa. Hän pulppusi innostusta ja loi elämäniloisella rupattelullaan hyvää tuulta matkustajillekin.

Sitten hauska ajatus alkoi kaiheraa ihmisläheisen kuljettajan mielessä.

Ennen työvuoron alkua hän otti korttipakan esiin. Kortit olivat hänen itse askaroimiaan välähdyksiä elävästä elämästä.

Hän oli liimannut kortteihin kuvia ja hauskoja tekstejä suomalaisen linja-autoliikenteen historiasta. Jokaisessa kortissa luki: Linja-autossa saa hymyillä.

Ystävällinen ja iloinen kuljettaja oli tunnettu mies pääkaupunkiseudun matkustajien keskuudessa.

Asiakaspalvelun hymykampanjoija paljettiin muun muassa kunniamaininnalla Vuoden positiivisin henkilö -tapahtu-

massa Espoossa 2005. Helsingin Sanomien toimittaja Katja Kuokkanen nimesi hänet kolumnissaan Espoon bussien sympaattisimmaksi herrasmieheksi.

Eläkepäivien koittaessa Jari alkoi katsella asuntoa Naantalin seudulta. Mieluinen koti löytyi Piikkiöstä. Hän retkeilee aktiivisesti Naantalissa.

Linja-autoliikenteen matkahyvintoinnin luoja ilahduttaa nyt naantalilaisia sosiaalisessa mediassa. Hän julkaisee ahkerasti lapsuudenaikaisia ja nykyhetken valokuvatallioiteja entisestä kotikaupungistaan.

Naantali on Jari Vittasmäen sydämen kotikaupunki. Vanha kaupunki, meren läheisyys ja vuodenaikojen vaihtelu inspiroivat mieltä loputtomiin.

Ja ystävät.

Hän on säilyttänyt vuosikymmenien ajan vuorovaikutuksen kymmeneen kouluikäisiin ystäviinsä. Hän on tarkoin perillä heidän elämänvaiheistaan, asuvatpa nämä Naantalissa tai missä hyvänsä muualla.

Hän osallistuu ahkerasti Jouko Leinon vetämiin eri vuosikymmenien Naantali-aiheisiin valokuvailtoihin.

Kalkinpölinästä maailmanmestariksi

Veikko Mäkelä

Urheilu-ura alkoi pyykkiseipään kanssa kotipihalla Ruonassa. Veikko Mäkelä urheili 17-vuotiaaksi asti paljain jaloin ilman piikkareita. Hän kilpaili siltä pohjalta vuosia kansallisessa kärjessä seiväshypyssä ja kymmenottelussa. Hän on seiväshypyn kaksinkertainen veteraanien maailmanmestari.

Ensi vuonna 80 täyttävä Veikko Mäkelä käy kaksi kertaa viikossa Lietsalan koululla voimistelemassa rekillä, renkaissa ja köysissä ja juoksemassa pyrähdyksiä.

AKU AITTOKALLIO

Veikko eli Vekke syntyi Röölässä. Hän oli seitsemänvuotias, kun isä Antti sai 1952 työpaikan Naantalin sahalla. Vanhemmat ostivat Ruonasta pienen talon, joka oli toiminut siihen asti loma-asuntona. Kunnallistekniikkaa ei ollut.

”Meitä oli yhdeksän lasta, neljä poikaa ja viisi tyttöä. Taloa laajennettiin ja kunnostettiin nykyaikaisemmaksi.”

Urheilu oli siihen aikaan lähinnä poikien harrastus.

”Olimme kaikki neljä poikaa innokkaita urheilijoita. Isä oli hänkin kova urheilumies. Hän kannusti meitä. Naantalin urheilukenttä tuli heti tutuksi. Kenttäimestari Papu Juhola oli Naantalin Löylyn monitoimimies, joka piti poikien innostusta yllä. Hän järjesti kesäaamuina urheilukentällä olympialaisiaan. Kilpailimme monessa juoksulajissa, pituushypyssä, korkeushypyssä, kuulantyönössä, kiekossa ja keihäessä.”

Papu laittoi pojat töihinkin, kitkemään rikkaruohot hiilimurskalta. Palkintona oli vapaa pääsy Olavi Vuorisalon kuuluisaan haamumailiin, joka keräsi Naantalin urheilukentälle kuusi tuhatta katsojaa, huomattavasti enemmän kuin kaupungissa oli asukkaita.

Löylyn yleisurheilijat kävivät Rymättylässä seuraotteluissa Rymättylän Soihdun samanikäisiä poikia vastaan.

”Muistan, kun matkustimme Luukon kuorma-auton lavalla Rymättylään. Lavan päälle oli pingotettu suojaressu. Lava tärisi ja pölisi. Lava oli jäänyt kalkkikuorman jälkeen puhdistamatta.”

Mäkelän veljekset urheilivat kotonakin kaiken aikaa. He raivasivat seiväshypyn juoksuradan kantojen väliin ja tekivät sahanpurusta alastulopaikan.

”Nuorempi veljeni Olli heitti keihästä harrastuspohjalta parhaimmillaan 67 metriä. Nuorin veljemme Heikkikin harrasti nuorempana heittolajeja.”

Vekke innostui veljiensä ja Markku Kyyrön kanssa seiväshypystä ja korkeushypystä. Markku hyppäsi aikoinaan korkeushypyn ennätykseen omatoimisen harrastuksen pohjalta 197. Se oli kansallisen tason tulos.

”Minusta tuli kymmenottelija ja seiväshyppääjä. Sain Papulta joihinkin lajeihin teknisiä neuvoja, lähinnä juoksuun ja pituuteen. Seiväshypystä hän ei niinkään ymmärtänyt.”

Veikon poika Ville Mäkelä toimi veteraanien MM-kisoissa Turun Urheilupuistossa 1991 toimitsijana. Oikealla 10-ottelun veteraanimaailmanmestari, yhdysvaltalainen Rex Harvey, Veikon hyvä ystävä lukuisista veteraanikisoista ja niiden yhteydessä tehdyistä yhteisistä retkistä.

Leikekirjassa on tarkat muistiinpanot vuosikymmenien tapahtumista lapsuudesta veteraanikisoihin asti.

- 87 MM AUSTRALIA MELBOURNE PRONSSIA
- 89 MM EUGENE USA 4.20 5
- 91 MM TURKO SUOMI 4.40 KULTAA
- 92 EM KRISTIANAND NORJA 4.00 -H-
- 075 MM LYON RANSKA 2.90 -H-

1 - URHEILUMISENI ALKOI 7 VUOTIAANA
KESÄLLÄ NAANTALIS JA JATKOI IDOLEN
VUORISALO, HELSTEN, LANSTRÖM, NIKULA
YM. KANNUSTAMA.
- ENSIMMÄISET KILPAILUT SEIFÄSSÄ OLI
PERNIÖSSÄ 15 VUOTIAANA BAMPUSEPÄLLÄ
POIKIEN SM-KISAT MIKKELISSÄ MYÖS
BAMPULLA 380-20 (PALJAIN JALOIN)

Paljain jaloin korkealta.
Uutis-Valjakko 1962.

Vekke oli tuttu näky Kuparivuoren urheilukentällä. Hän harjoitteli ahkerasti, mutta ilman valmennusta.

"Luin valmennusopasta, jossa eri lajien suomalaiset huippuvalmentajat neuvoivat nuoria urheilijoita."

Pertti Helin alkoi valmentaa Vekkeä kymmenottelussa 1960-luvun lopussa. Helin muistetaan ennen kaikkea 1970-luvun Suomen naispikajuoksun huippuvalmentajana.

"Huolehdin itse kaikista harjoitteluolosuhteisiin liittyvistä asioista. Kun harjoittelin seiväshyppyä, lanasin ja jyräsin juoksuradan hiilimurskan ensin kuntoon. Myöhemmin, kun Naantalin urheilukentällekin saatiin tartan, lapioin keväällä lumet seiväshypyn juoksuradalta, että pääsin harjoittelemaan."

Vekke sijoittui kymmenottelussa nuorten SM-kisoissa parhaimmillaan kolmanneksi.

Hän osallistui Pajulahden urheiluopiston leireille.

"Tutustuin siellä estejuoksun olympivoittaja Volmari Iso-Holloon. Hän oli aikaansa edellä. Hän neuvoi minua ottamaan lihahuoltoon kylmiä suihkuja harjoituksen jälkeen auttamaan palautumista. Se oli silloin erikoinen ajatus. Nykyään on ta-

vanomaista, että urheilijat palautuvat kylmäaltaissa."

Vekke pääsi suorittamaan seiväshypyn ansiosta varusmiespalveluksensa Santahaminan urheilukomppaniaan. Kymmenottelu kuului yhä ohjelmaan. Hän otteli armeijan jälkeen Salossa 6 500 pistettä. Ennätys on oman aikansa komea 7 200 pistettä. Hän otteli sen Kööpenhaminassa Pohjoismaiden mestaruuskilpailuissa 1968.

"Tulin siinä kilpailussa kolmanneksi. Kalevan kisojenkin paras sijoitukseni oli kolmas, kun ottelin Porissa 1967 vähän yli 7 000 pistettä."

Vekken seiväshypyn ennätys on 481. Hän hyppäsi Kalevan kisoissa parhaimmillani kuudenneksi.

Veteraanikisoista on kertynyt menestystä. Hän voitti yli 40-vuotiaiden sarjan maailmanmestaruuden Turussa 1991 tuloksella 440, 2015 Lyonissa Ranskassa 70-vuotiaiden sarjassa tuloksella 290. Turun-kilpailu oli rankka. Kilpailu jouduttiin keskeyttämään välillä pitkäksi aikaa.

"Minulla oli pitkään 50-vuotiaiden sarjan maailmanennätys, tasan neljä metriä. Nyt ennätys on pohjanmaalaisella Antti Koisilla."

Vekkeä hymyilyttää.

"Koisi on paneutunut hyppäämiseen kuin ammattimies, rakentanut kotonaan

oman seiväshyppypaikan, mondoradan ja sinne videokameratelineet, jotta voi tarkastella hyppytekniikkaansa. Hän on kutsunut minutkin sinne hyppäämään, mutta en taida lähteä niin kauas."

Vekke toimi urheilu-uransa jälkeen Risto Ivanoffin valmentaman Jari Holttisen tsempparina. Vekke ja valmennettava Jari pitivät lippua korkealla. Holttinen saavutti SM-hopeaa samana vuonna kuin Vekke neljäkymppisten maailmanmestaruuden Turussa.

"Toin hänen valmennukseensa joitakin omia ajatuksiani, kuten köysikiipeilyä. Jari hyppäsi hallissa 555 vuonna 1990 ja ulkona vuotta myöhemmin 550."

Vekke muistaa hienona hetkenä, kun isä Antti Mäkelä ja Papu Juhola olivat Turun Urheilupuiston katsomossa, kun hän otteli ensimmäisen kerran yli 7 000 pistettä.

"Kävin 17-vuotiaana Papun kanssa monituntisen neuvottelun. Papu oli nukkumassa verannallaan. Herätin hänet. Halusin piikkarit ja kiusin rahaa. Neuvonpitoimme päättyi siihen, että Löyly kustansi minulle Papun lupauksella elämäni ensimmäiset piikkarit."

Veikko Mäkelän äiti Aili Mäkelän 1960-luvulla aloittama leikekirja on Vekken kilpailu-uran ohella antoisa uutiskokoelma suomalaisen yleisurheilumaailmaan eri vuosikymmeninä.

Kuparivuoren urheilukentän kunto on huono, Sdp:n teknisen lautakunnan jäsen Heikki Lindgren huomauttaa sdpnaantali.fi-sivulla.

Lindgren kirjoittaa: *Kunnostaminen tulisi aloittaa jo ennen suunniteltua vuotta 2027. Urheilu ja liikunta ovat tärkeitä kaikenikäisille. Hyvin hoidettu urheilukenttä tarjoaa hyvän mahdollisuuden matalan kynnyksen liikuntaan. Tällä hetkellä kuitenkin kentän huono kunto rajoittaa sen monipuolista käyttöä. Kunnostettu kenttä houkuttelisi entistä enemmän ihmisiä liikkumaan ja mahdollistaisi erilaisten urheilutapahtumien järjestämisen.*

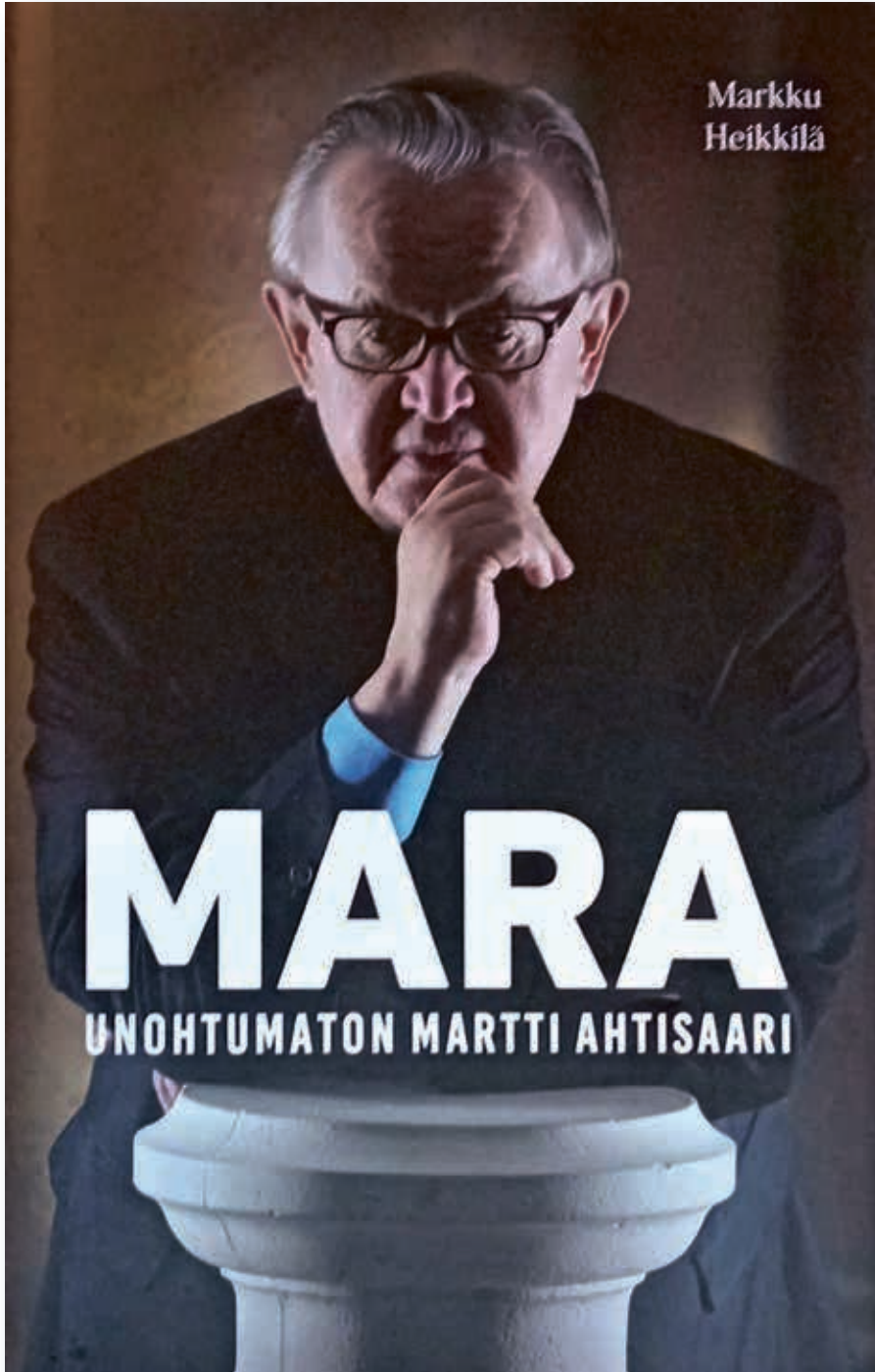
Veikko Mäkelä muistaa, että kentän viimeisimmässä kunnostuksessa tartanin pohja jäi rakentamatta kunnolla.

"Tehtiin vain pintaremontti, vanhat päällysteet maalattiin."

Henkilokuva on laajennettu Veikko Mäkelän haastattelusta, joka on julkaistu kirjassa Aku Aittokallio: *Ihmisten kaupunki*, kustantaja Matti Lepistö 2024.

Kunnioitus ja häpeä

Markku Heikkilä: MARA - unohtumaton Martti Ahtisaari, Readme 2024.

AKU AITTOKALLIO

Jokainen suomalainen tuntee ensimmäisen suoralla kansanvaalilla valitun presidenttimme Martti Ahtisaaren. Elämäkertakirjailija Markku Heikkilä tuntee kaksi Ahtisaarta.

Tohtori Lasse Lehtinen toimi Ahtisaaren presidentinvaalikampanjassa ehdokkaan imagonrakentajana. Hän myi median avulla äänestäjille mielikuvan makkaraa syövästä ja olutta hörppivästä, rempseästä kansanmiehestä. Se oli vaalivoiton kannalta luultavasti välttämätöntä.

Tällaisen Ahtisaaren Markku Heikkiläkin tunsi mainiosti ennen kuin ryhtyi tutkimaan lähdekirjallisuutta ja haastattelemaan Ahtisaaren kanssa työskennelleitä ihmisiä. Nyt hän tuntee toisenlaisen Ahtisaaren.

”Sain tutustua kulturelliin, monipuolisesti sivistyneeseen, hengellisestikin herkkään mieheen. Ahtisaaren persoona on monipuolinen. Hänellä oli nmky:läinen tausta, josta olisi voinut ponnistaa ehkä koripalloilijanakin pitkälle. Täytyy muistaa se-

kin, että hän oli Viipurin-evakko ja ammatillisotilaan poika, itsekin reservin kapteeni. Se muokkasi varmasti hänen maailmankuvaansa suhteessa Suomen kansainväliseen asemaan.”

Diplomaatti Lauri kangas tunsikin Ahtisaaren pitkältä ajalta. Hän on samaa mieltä, Ahtisaari piti aina tärkeänä Suomen suuntautumista länteen.

Ahtisaari aloitti kansainvälisen uransa ulkoministeriössä kehitysyhteistyön parissa. Se edusti maailmankuvallista kutsumustyötä, mutta hän oli myös realistinen ja pragmaattikko. Hän liittyi Sdp:hen, koska arvioi, ettei voisi muuten edetä diplomaatin urallaan.

Ahtisaari hankki diplomaattista mainetta Namibian pitkällisessä itsenäistymisprosessissa ensin YK:n Namibia-valtuutettuna, myöhemmin YK:n apulaispääsihteerinä, joskin Namibian ensimmäinen presidentti Sam Nujoma arvosteli häntä ”oman uransa edistämisestä” enemmän kuin rauhanprosessiin paneutumisesta. Tämä saattoi

perustua ainakin osittain vaikeisiin henkilösuhteisiin.

Presidentintie avautui päivänpolitiikan ulkopuolelta tulleelle yllättäjälle monenkin historiallisen vaikutuksen seurauksena. Lamavuodet olivat myllertäneet Sdp:täkin. Puolueen puheenjohtaja Ulf Sundqvist oli joutunut eroamaan pankkikriisin jälkimainingeissa. Presidentiksi tähdännyt entinen puheenjohtaja Kalevi Sorsa oli hankkinut puolueessa vastustajia vasemmalta ja oikealta.

Ennen varsinaista presidentinvaalia Sdp järjesti kaikille avoimen äänestyksen oman ehdokkaastaan. Tämä yhdisti puolueen oikeiston ja vasemmiston toimeliaat vaikuttajat, Sorsan vastustajat Lasse Lehtisen ja Erkki Tuomiojan. He asettuivat yhdessä tuumin päivänpolitiikan ulkopuolelta tulleen Lehtisen löydön, Martti Ahtisaaren taakse. Puolueen merkittävistä vaikuttajista muun muassa Matti Ahde liittyi joukkoon.

Ahtisaari työskenteli vuoden 1994 presidentinvaaliin valmistautuessa Genevessä. Puolueessa ei otettu ensin vakavasti hänen mahdollista ehdokkuuttaan.

”Ahtisaari lähetti Genevestä viestin, että hän on tosissaan mukana”, Kangas sanoo.

Hän on Sdp:n jäsen. Hän toimi aikoinaan puheenjohtaja Kalevi Sorsan avustajana ja kannatti Sorsan ehdokkuutta.

Kankaan mielestä Sdp:n esivaali oli väärä ratkaisu. Ihmiset, joilla ei ollut vastuuta puolueesta, pääsivät äänestämään puolueen ehdokasta. Hän kritisoi vaalien aikaan voimakkaasti Ahtisaaren ehdokkuutta julkisuudessa.

Tämä ei murtautunut miesten välistä ystävyyttä. Se juontui Namibian-ajalta, kun Ahtisaari aloitti toimintansa YK:n rauhanvaltuutettuna ja Kangas tutustui häneen nuorena kehitysyhteistyövirkaileijana. Ahtisaari nimitti tasavallan presidenttinä Kankaan Kenian-suurlähettilääksi Nairobiin.

1990-luvun lamavuodet jyräsivät pankit fuusioitumaan, yrityksiä konkurssiin,

Lauri Kangas esiintyi Markku Heikkilän kanssa Naantalissa marraskuussa

Markku Heikkilältä ilmestyy seuraavaksi Keskustan veteraanipoliitikko Seppo Kääriäisen mietelmähenkilökuvaa helmikuussa 2025.

Ahtisaaren aikana joku neropatti keksi, että Kultarannan tiluksilla sijaitsevan Metsäjärven tuntumaan voitaisiin rakentaa turvamiesten majoitustiloja niin, että käytettäisiin hyväksi Naantalien kaupungille myönnettyjä työllistämisvaroja. Kaupunki tekisi työn saamiensa tukien ansiosta edullisemmin kuin vapailla markkinoilla ja Kultaranta säästäisi. Ahtisaaren onneksi Mikko Rönnholm oli hereillä ja soitti kansliapäällikkö Jaakko Kalelalle varoittaen, että älkää nyt missään tapauksessa menkö tällaiseen ansaan. Maralla ei tietysti ollut mitään tekemistä suunnitellun pikku filskotin kanssa, mutta sen toteutuminen ja pääsy julkisuuteen olisi ollut työllisyystalkoisiin suurieleisesti lähteneelle presidentille tosi noloa.

Kirjan sivulta 168.

yrittäjiä itsemurhiin, asuntovelallisia velkaloukkuihin, perheitä työttömyyden kriiseihin. Ihmiset olivat pettyneitä ja katke-roituneita poliitikoihin. Suora kansanvaali antoi mahdollisuuden äänestää äänestää kahta puoluepolitiikassa ryvettymätöntä ehdokasta, Martti Ahtisaarta ja hänelle niukasti hävinnyttä Rkp:n Elisabet Rehniä.

Ahtisaari sai huomata pian, että hän oli tasavallan presidenttinäkin politiikan ulkopuolinen. Hän oli Lasse Lehtisen ja Alpo Rusin luomus.

Lehtinen ja Rusi riitautuivat. Luotettavat toimijat puuttuivat Ahtisaaren läheltä. Ahtisaarella ei ollut omaa hovio.

”Presidentiksi oli tarvittu kuka hyvänsä muu, kuin Kalevi Sorsa. Kun Lehtisen ja Rusin johtama hovi oli hoitanut homman, taustavaikuttajien perimmäiset intressit tulivat esiin. Alpo Rusi näki itsenä linjanvetäjänä. Lehtinen piti häntä sähköpostin

ja kirjeiden avaajana. Ahtisaari ei osannut rakentaa presidenttinä omaa avustajakuntaansa. Presidentin kansliassa toimi kansliapäällikkö Jaakko Kalelan johdolla vanha kaarti, jolla oli oma suhtautumisensa Ahtisaareen. Sdp:n ulkopoliittinen kärki, Lipponen, Halonen ja Tuomioja pitivät häntä kokemattomana”, Heikkilä sanoo.

”Ahtisaari joutui epäluulojen kohteeksi joka suunnalta. Vasemmistolaiset pitivät häntä porvarillisena rapukestimiehenä, oikeistolaiset kehitysyhteistyömaiden totalitarismien veljeilijänä.”

Media aloitti oman puukotuksensa. Suora kansanvaali oli avannut etäiseen presidentti-instituutioon liittyneet kaunat ja patoutumat. Oli koittanut aika pilkata ja häväistä tasavallan presidenttiä muiden poliitikkojen ohella.

Ahtisaaren saavutukset presidenttinä liittyivät Suomen globaalien taloussuh-

teiden rakentamiseen. Hän vei tehokkaasti metalliteollisuutta ja Nokkia maailmalle.

Talousajattelu, maanpuolustus ja poliittinen pragmatismi loivat yhtäläisyyttä Ahtisaaren ja Väinö Tannerin välille.

”Lasse Lehtinen esitteli hänet tannerilaisena, mutta tuskin hän itse ajatteli sitä tietoisesti, paitsi ehkä suhteessa Neuvostoliittoon. Mikko Rönnholmin mielestä Ahtisaari ei ollut talousmiehenä tannerilainen, ulkopoliittisesti kyllä.”

Markku Heikkilän elämäkertateos alkaa Martin päivästä 10.11.2023. Martti Ahtisaari siunataan tuona päivänä.

Kirjan aloitus sisältää moraliteetin.

”Kuvaamani hautajaisten kunniointi osoittaa häpeän ja katumuksen siitä, kuinka kohtelimme Martti Ahtisaarta. Oman taustapuolueen ja viihdemaakarien jatkuvat piikit ja puukot, mikä jatkui viihdemaakariensa osalta sitten presidentti Tarja

Halosta kohtaan. Häpeä koskee minuakin. Minäkin olen kirjoittanut aikoinani Mara walkista. Kiusaaminen sattuu jokaiseen ihmiseen, joka joutuu sen kohteeksi, onpa hän minkälaisessa asemassa hyvänsä.”

Naantalien Työväenyhdistyksen säätiö järjesti marraskuussa 2024 tilaisuuden, jossa Markku Heikkilä kertoi kirjastaan ja Lauri Kangas suhteestaan Martti Ahtisaareen.

Kangas pitää Heikkilän kirjaa pätevänä ja tarkkana kuvauksena Ahtisaaren tiestä kehitysyhteistyön kautta diplomaatiksi, presidentiksi ja Nobel-palkituksi rauhansovittelijaksi.

”Ahtisaari oli kehitysyhteistyön merkittävä uranuurtaja Suomessa. Hänen periaatteensa oli, että kehitysyhteistyön pitää olla auttamisen ohella nimensä mukaisesti yhteistyötä”, Kangas sanoo.

Raili Eloranta

Ihmisten asioista huolehtimassa

Raili Eloranta on Naantalın Työväenyhdistyksen vanhin jäsen. Elorannan elämä-

kertakuvaus on julkaistu

alunperin Työväenyhdis-

tyksen 130-vuotishistorii-

kissa Onneen ja oikeuteen

(Naantalın Työväenyhdistyksen

säätiö 2024). Kuvassa Raili Elo-

ranta Naantalın Työväenyhdisty-

sen muistolaatan paljastustilaisuus-

dessa Käsiyöläiskadulla 2008.

AKU AITOKALLIO

Raili Eloranta on huolehtinut naantalilaisten asioista monin tavoin. Hän teki pitkän päivätyön Kuparivuoren koulun pääkeittäjänä. Hän oli perustamassa kunnallista ammattiyhdistystoimintaa. Hän oli keskeisenä luottamushenkilönä viemässä läpi 1980-luvun mittavat hyvinvointipalveluiden uudistukset. Hän johti samaan aikaan Työväenyhdistyksen naisjaoston toimeliasta talkootyötä. Hän toi neuvottelu- ja sovittelukulttuurin seurakunnan luottamuselimiin.

Raili Elorannan toimeliaisuus, työhön tarttuminen ja vastuunkanto toisista ihmisistä juontuu lapsuuden kokemuksista.

Rymättylän Aaslan saarella 1930 syntynyt Raili Eloranta kävi kansakoulun kotisaarellaan. Tarkoitus, eikä vain tarkoitus, vaan innostus oli jatkaa oppikouluun Turkuun, jossa kortteerikin olisi ollut tiedossa. Toisin kuitenkin kävi.

Pieni mökki, jossa oli tupa ja kamari, oli Railin ja hänen äitinsä koti. Pitkäaikaisen, aina 1970-luvun alkuvuosille jatkuneen perinteen mukaan turkulaiset pienyrittäjä- ja toimihenkilöperheet tai "virassa olevat", kuten sanonta kuului, mies- ja naispuoliset yksineläjät vuokrasivat Naantalista ja lähisaaristosta piharakennuksia ja -mökkejä tai kesähuoneita kesänviettopaikoiksi. Raili Elorannan äiti kävi vuosia Turun torilla myymässä kotimökkinsä maatilulla kasvattamiaan varhaisperunoita. Hän oli noilla torimyyntimatkoillaan tutustunut turkulaiseen "Leinon tätiin", josta tuli sitten Railin ja hänen äitinsä kesävieras Aaslaan.

Turkulainen neiti Leino ja Railin äiti ystäväystyivät. Heidän kesken oli jo sovittu, kun Raili päättää Aaslan yläkoulun, hän pyrkii Turkuun oppikouluun ja saa tädit kortteerin, jossa asua opioulun ajan lukuvuodet syksystä kevääseen. Kaikki oli siis kunnossa ja viimeistä piirtoa myöten suunniteltu, mutta suunnitelmat eivät koskaan toteutuneet. Sota esti lahjakkaan tytön pyrkimykset. Koulut joutivat sodan vuoksi Turussa evakkoon. Sotavuosien jälkeen kaikki oli Railin osalta myöhäistä. Nuori tyttö oli ehtinyt varttua neljätoistavuotiaaksi. Ei ollut enää mahdollista pohtia oppikouluun menoa.

Ei epäilystäkään, etteikö nuorelle Railille olisi ollut ovi auki opintieillä niin pitkälle, kuin innostusta ja tahtoa olisi riittänyt. Hän erottui jo kansakoulutyttönä ikätovereistaan paitsi etevänä oppilaana myös toimeliaina ja tunnollisena lapsena, johon opettaja voi luottaa. Myöhemmin vuosikymmenien työuran suurtaloustehtäviensä tehnyt Raili Eloranta aloitti ruoanlaittotyöt jo kansakouluiäkisenä. Kun opettaja oli sairaana, sekin ongelma ratkesi Railin avulla. Opettaja tukeutui Railiin, joka sai astua luokan eteen ja huolehtia koulutovereittensa läksyjen luvusta samalla kun hoiteli vielä keittiössä sopan keiton koulutovereilleen.

Työtä riitti äidin apuna koulun ohessa ja lomien aikana. Raili toimi tilallisten lapsenpiikana sekä tupapiikana eli sisäkkönä ja tarhapiikana eli teki töitä myös navetassa.

Vapaa-aikaa ei tarvinnut murehtia, koska joutilasta aikaa ei ollut. "Taksvärkkityöt ja talkoot kuuluivat arkisena osana lapsuuteni ja nuoruuteni ajan elämään. Me lapset kilpailimme, kuka sai talkoissa parhaimmat merkinnät talkookirjoihin."

Aaslasta oli hyvät yhteydet muuhun maailmaan, mutta ne toimivat eri tavalla kuin nyt. Nykyajan maailmanmenoon tottuneelle naantalilaiselle Rymättylän suunta pääsaarineen on luonteva ja yksin-

kertainen asia, ja päinvastoin. Elorannan lapsuudessa oli toisin. Aaslaiset matkustivat merireittiä suoraan Turkuun, johon yhteysalus kulki kolme kertaa viikossa. Matka taittui talvella hevosreellä. Naantali oli täysin syrjässä elämänmenosta Aaslassa asuville, joilla ei ollut vaikeiden kulkuyhteyksien vuoksi edes Rymättylän kirkonkylään paljon käyntejä. Eloranta muistelee käyneensä Rymättylän kirkolla vain muutaman kerran lapsuudessaan. Turussa matkattiin paljonkin, vaateostoksilla ja muita asioita hoitamassa, ja nuori Raili kulki usein äidin mukana torimyyntimatkoilla myymässä perunaa ja sieniä.

Aviomies Reijo Elorantakin oli kotoisin Aaslasta. Railin ja Reijon yhteiselo alkoi kuitenkin Kustavista, mihin nuori Raili palkattiin emännöimään merivartioaseman ruokalan keittiötä. Reijo palveli merivartioasemalla, ja nuoret kohtasivat ja rakastuivat.

Pian Reijo vaihtoi merivartiostosta Urho Nummelinin laivalle. Nyt tuli Naantali tutuksi. Nuori aviopari muutti Kustavista Naantaliin, jossa koti löytyi Kaivokadun Teollisuustyöväentalon asunto-osakeyhtiöstä. Myöhemmin perhe muutti 1968 valmistuneeseen Puistotien kerrostaloon, jossa Raili asuu yhä.

Raili työskenteli Naantalissa kansakoulun keittäjänä. Hänestä tuli eläkkeelle siirtyneen Selma Leivon seuraaja 1963 valmistuneen Kuparivuoren uuden koulun pääkeittäjänä.

Naantalissa Raili Eloranta kysyy itseltään, kenen näitä asioita pitäisi hoitaa, ryhtyy Ay-aktiiviksi ja liittyy työväenyhdistyksen naisjaostoon, jota johtaa yli kaksikymmentä vuotta.

Maahamme perustettiin 1930 Suomen kunnantyöntekijäin liitto SKL. Sen nimi vaihtui 1958 Kunnallisten työntekijäin ja viranhaltijain liitoksi, KTV:ksi ja 1991 Kuntalan ammattiliitto KTV:ksi. KTV kasvoi

aikoinaan Suomen suurimmaksi ammattiliitoksi, johon kuului sen viimeisenä toimintavuotena 2005 yli 200 000 jäsentä. KTV fuusioitui vuonna 2006 Valtion ja erityispalvelujen ammattiliiton VAL:n ja Valtion yhteisjärjestön VTY:n kanssa. Fuusiosta syntyi nykyinen Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL.

Yhteiskunnan teollistuminen ja kaupungistuminen alkoi kasvattaa julkisen sektorin toimintoja varsinkin 1960-luvulta alkaen. Sen myötä KTV:kin alkoi saada näkyvyyttä pienissäkin kaupungeissa ensimmäisten paikallisten aktiivien ansiosta. Raili Eloranta toimi ammattiliiton keskeisenä varsinaissuomalaisena aktiivina. Hän oli perustamassa 1960-luvulla KTV:n Varsinais-Suomen osastoa, jonka ensimmäisenä puheenjohtajanakin toimi. Sittemmin hän oli mukana perustamassa eri paikkakuntien paikallisosastoja, myös Naantaliin. Hän muistaa, että erityisesti Vilho Alho esiintyi aktiivisena ammattiyhdistystoimijana Naantalissa.

"Se oli aikamoista aikaa. Oli työ ja lapset, mies merillä. Mutta kysymys kuului, kenen näitä asioita pitäisi hoitaa. Jonkun oli tehtävä se. Täytyy muistaa, että ihmiset olivat vähän koulutettuja. Ammattiosastoilla oli tärkeä tehtävä huolehtia ihmisten asioista, monin tavoin."

Ammattiyhdistystoiminnan myötä Eloranta kiinnostui laajemmin yhteiskunnallisista asioista. Hän hakeutui Naantalın Työväenyhdistyksen jäseneksi. Ammattiyhdistysaktiivina omaksuttu toimeliaisuus ja selkeät näkemykset käytännön asioista veivät hänet 1960- ja 1970-lukujen taitteessa yhdistyksen naisjaoston puheenjohtajaksi. "Jokapäiväinen elämä oli yhä niukkaa ja elämänarvot olivat sellaiset, että se oli hyvin talkoopainotteista aikaa. Teimme käsitöitä ja toimitimme monenlaista muuta puuhaa myyjäisiä varten. Meillä oli ompeluseuratoimintaa, kokoonnuimme vuoronperään toistemme kotona. Jossain vaiheessa aloimme kokoontua ompeluseurana työväentalolla. Muistan senkin, kuinka autoimme yhdessä mahdollisuuksien mukaan, jos jollain oli jotain hankaluuksia henkilökohtaisessa arkielämässään."

Vanhalle Työväentalolle 1958 perustettu elokuvateatteri aloitti sekin toimintansa talkoovoimin. Kioski ja lipunmyynti hoituivat alkuvuosina naisjaoston talkoina.

Elorannan puheenjohtajuudesta tuli pitkä pesti. Hän jatkoi 1990-luvulle asti, kunnes Riitta Alho seurasi häntä naisjaoston puheenjohtajana. Eloranta puolestaan oli ehtinyt toimia siinä vaiheessa jo pitkään poliittisissakin luottamustehtävissä.

Raili Eloranta ottaa aktiivisesti osaa myös poliittiseen luottamushenkilötoimintaan isojen uudistusten 1980-luvulla.

Eloranta muistaa 1980-luvun koko yhteiskunnan kannalta tärkeiden uudistusten aikana, mikä sykähdyttää vieläkin mieltä.

"Saimme aikaan paljon isoja ja myönteisiä asioita, peruskoulusta alkaen, terveyskeskus, lasten päivähoito, koko hyvinvointipalvelujen luomisen korkeasuhdanne. Se oli omalla tavallaan uudistusten kannalta hienoa aikaa, vaikka työmääränä rankkaa. Kokouksia oli paljon, kun rakensimme Naantalın julkisia palveluita. On selvää, et-

tä 1990-luvun romahdus olisi ollut ihmisten henkilökohtaisessa arkipäivässä vielä syvempi ilman 1980-luvun uudistuksia.”

Elorannan luottamustehtäväura kaupunginvaltuustossa, kaupunginhallituksessa, sosiaalilautakunnassa ja seurakunnan luottamuselimissä on pisin ja monipuolisin Työväenyhdistyksen naisjäsenistä.

Politiikkaan kuuluvat myös vastoinkäymiset, mutta ”harmituksia ei jääty märehittämään, menimme eteenpäin”.

Eloranta kiittää ammattiyhdistystaustansa, että oli oppinut kuuntelemaan muita osapuolia ja keskustelemaan asioista. Aikalaiset muistavat, jos neuvottelut tuntuivat jumittuvan umpikujaan, varsinkin seurakuntaelinten vastakkainasetteluissa Elorannan sovittelukyky tuli esiin. Asioita opittiin hänen aloitteestaan jättämään myös pöydälle. Sillä tavoin mielet yleensä rauhoittuvat ja harkinta loi myönteisen kompromissin. Se oli yhteisöllisyyteen nojaavan kokemuksen luomaa sivistystä.

Raili Eloranta on saanut Tasavallan presidentin myöntämän Seurakuntaneuvoksen arvonimen.

AKU AITTOKALLIO

Jarkko Elorannasta tulee Naantalin VPK:n puheenjohtaja ja päällikkö. Hän perehtyi valtiotieteen opiskelijana taloudelliseen integraatioon maan pätevimmän professorin johdolla. Hän toimii SAK:n puheenjohtajana, kun järjestö elää historiallisessa murroksessa.

JARKKO ELORANTA IHASTUU LAPSENA PALO-AUTOIHIN. HÄNESTÄ TULEE MYÖHEMMIN VPK:N PALOPÄÄLLIKKÖ.

Meri ja saariston luonto puhuttelevat. Aina kun mahdollista, Jarkko Elorannan suunta on Helsingistä viikonloppuna Naantaliin. Äiti Railin synnyinkodissa Aaslan saarella Rymättylässä vietetty perheen kanssa yli kaksikymmentä yhteistä kesää.

Jarkko asui lapsuutensa ja nuoruutensa Ailostenkadulla. Perhe muutti uuteen kerrostaloon Käsiyöläiskadulta, kun Jarkko oli alle yksivuotias. Vanhan kaupungin elämä oli vilkasta. Naapurusto vilisi lapsia. Joka pihalla riitti ipanoita.

”Leikimme kirkonrottaa, kävimme Nunnalahden hiekkarannalla uimassa, pelasimme talvella kiekkoa Kirkkopuiston jäällä. Naantalin kadut pölisivät kesällä ja kuraantuivat syksyllä, asfalttia ei vielä ollut. Kymmenvuotiaana innostuin koripallosta. Vapaapalokuntaharrastus kiinnosti jo pikkupojasta. VPK:n hienot autot olivat paloasemalla korttelin päässä kotoa. Pikkupoikien kelpasi käydä ihailmassa niitä. Liityin 15 vuotta täytettyäni VPK:n nuorisosastoon. Siellä oli ennestään tuttuja kavereita, jotka kutsuivat mukaan. Osallistuin myös Punaisen ristin ensiaputoimintaan.”

VPK-toiminnasta muodostui nuoren Jarkon keskeinen harrastus. Paloasemalla oppi monenlaisia taitoja. Omat ja alueelliset leirit olivat innostavia tapahtumia. Jarkosta tuli parikymppisenä VPK:n hallituksen jäsen ja päällikkö.

Oppi monenlaisia taitoja, leirit omia ja alueellisia.

”VPK:lla on merkittävä tehtävä harvaan asutussa maassa. Vapaapalokunnilla on

Kiviä pyörittämässä kesämökin kellarista Rymättylässä.

usein iso merkitys paikkakunnan historialle. Naantalin VPK täyttää 2025 140 vuotta.”

Yhteiset asiat veivät aikoinaan myös kouluneuvostoon ja myöhemmin opiskelijana ylioppilaskunnan puheenjohtajaksi.

INTENGRAATIOITA TUTKINUT NUORI VALTIOTIETEEN MAISTERI NÄKEE EU:N KIPUPISTEIDEN TAKANA VAPAACAUPAN JA TALOUSKASVUN EDUT SUOMASELLE TYÖNTEKIJÄLLE. DEVALVAATIOPOLITIIKAN JÄLKEEN AY-LIIKE KATSOO PEILIIN.

Sairaanhoito-oppilaitos vai valtio-oppi? Pääsykokeet olivat tuoneet opiskelupaikan kumpaankin. Varusmiespalveluksen jälkeen edessä oli opiskelupaikan valinta.

Jarkko valitsi valtio-opin. Euroopan integraatioon suomalaisessa akateemisessa yhteisössä ennen Suomen EU-jäsenyyttä pätevimmän paneutunut Esko Antola osoitautui Turun yliopistossa inspiroivaksi professoriksi. Jarkko kiinnostui kansainvälisestä politiikasta integraation näkökulmasta. Hän luonnehtii jälkikäteen Antolaa aikansa akateemiseksi supertähdeksi.

”Avautui kiinnostavia näkökulmia geopolitiikkaan, poliittiseen taloustieteeseen, miten yhteiskunta sopeutuu avoimuuteen, jossa talous on ajuri.”

Jarkko matkusti 1992 Yhdysvaltoihin Michiganiin vaihto-opiskelijaksi. Hän tarkasteli vuoden 1994 pro gradu -työssään Pohjois-Amerikan vapaakauppajärjestö Naftan syntyä ja toimintaa. Suomen EU-kansanäänestys koitti samana vuonna.

Miltä EU:hun liittyminen näytti työväentaustaisesta ja vapaakauppaa tutkineesta nuoresta maisterista ja miltä nyt, ammattiyhdistysjohtajana?

”EU ei näyttänyt ongelmattomana, pelkkinä hyvinä asioina. Ilmeni kipupisteitä. Mutta meidän oli nähtävä iso

kuva, rauha ja vakaus sekä taloudellisen kasvun mahdollisuus. Olisi ollut hankala ajatus jäädä ulkopuolelle. Isossa kuvassa markkinoiden avautuminen oli suomalaisen työntekijän etu. SAK on puoltanut 1950-luvun lopulta asti pohjoismaista länteen avautumisen traditiota.”

Mitä kipupisteet tarkoittivat?

”Tietyt alat, kuten tekstiili- ja elintarviketeollisuus, altistuivat yhtäkkiä uudellelaiselle voimakkaalle kilpailulle ensin Neuvostoliiton romahdettua ja sen jälkeisessä länsi-integraatiossa. Työmarkkinaosapuolilla oli kuitenkin yhteinen näkemys isosta kuvasta. Vuonna 1995 aloittanut Lipposen hallitus helpotti laimavuosien vaikeuksien jälkeen sopimus pohjaista pääsyä eteenpäin työmarkkinapolitiikassa. Kipupisteet ovat liittyneet myöhemmin itälaajentumiseen. Kyetäänkö kansalliset työehdot pitämään asianmukaisina erilaisissa yhteiskunnissa.”

EMU-jäsenyys oli jo poistanut devalvaatiomahdollisuuden, joka oli ollut aina vakiolääke ongelmiin.

”Ay-liikkeelläkin oli peiliin katsomisen paikka.”

”SAK:N ROOLI MUUTTUU, MUTTA ILMASSA ON NYT ENEMMÄN KYSYMYKSIÄ KUIN VASTAUKSIA.”

Mikä on ollut äiti Railin vaikutus ammattiyhdistysuraasi?

”No, minähän melkein opin lukemaan KTV:n Kunta ja Me -lehden avulla. Olin koululaisena Naantalin kaupungilla kesätöissä. Ay-aktiivi Rauno Vänttinen tuli tutuksi. Tein opiskeluaikana erilaisia silpputöitä. Ay-toiminnan arki ja tarpeellisuus näyttäytyi sen myötä.”

Vastavalmistunut maisteri pähkäili ensin, hakeutuako virkamieheksi vai yksityi-

Jarkko Eloranta

Enemmän kysymyksiä kuin vastauksia

Raili ja Jarkko Eloranta 6.12.2014 Kalevanniemen koululla itsenäisyysjuhlassa, jossa Jarkko Eloranta piti juhlapuheen.

selle sektorille. Hakupaperit lähtivät josjain vaiheessa kuitenkin Lappeenrantaan KTV:n aluetoimitsijaksi. Valintaa ei tullut. Sen sijaan ura urkeni KTV:n keskuksitoimistosta Helsingistä. Jarkko sai tehtäväkseen tutkia kuntapalvelujen yksityistämistä.

”Halusimme katsoa Ruotsiin, tilaaja-tuottaja-mallia, palvelujen järjestäjän ja työehtojen kehittymisen näkökulmasta. Kartoittaa riskit, laatu, kustannukset, työolot. Saimme empiiristä tietoa myös Englannista, jossa oli ryhdytty toteuttamaan julkinen-yksityinen kumppanuusmallia.”

Tilaaja-tuottaja-malli yleistyi Suomessa 2000-luvun alkuvuosiin tullessa. Siinä vaiheessa Jarkko Eloranta oli tehnyt jo pitkän urakierroksen. Hän siirtyi Helsingistä KTV:n aluetoimitsijaksi Lappeenrantaan, jossa vierähti vajaa kaksi vuotta. KTV kutsui sen jälkeen taas Helsinkiin, vastaamaan liiton kansainvälisistä asioista. Vuosituhannen vaihteessa hänet nimitettiin liiton viestinnästä ja yhteiskuntasuhteista vastaavaksi osastopäälliköksi.

KTV:n ja muutaman pienemmän julkisen alan liiton fuusiosta syntyi 2005 JHL, jossa odottivat toimialajohtajuus ja varapuheenjohtajuus ennen puheenjohtajuutta 2011. Sen pestin jälkeen Jarkko Eloranta valittiin SAK:n puheenjohtajaksi 2016.

Työmarkkinapolitiikka elää historiallisessa murroksessa. Keskitettyjen työehtosopimusten 50 vuoden perinne on päättynyt.

”EK on muuttanut pelikenttää. Mikä on tulevaisuudessa SAK:n rooli? Miten Ukrainan sota vaikuttaa talouteen? Suurvaltiopolitiikka vaikuttaa kauppapolitiikkaan. Teknologinen murros muuttaa työelämää. Muutokset ovat valtavia. Korona-aikakin oli vaativa, mutta silloin pystyimme sopimalla tekemään asioita. Vieläkö sitä kykyä työmarkkinaosapuolilla on?”

Tuhlaajapoikien kotiinpaluu

Sdp:n historian viides osa on ennen kaikkea puoleen eheyttäjä Rafael Paasion (1906-1980) historiaa, Ulpu Iivari kirjoittaa. Iivari toimi Sdp:n puoluesihteerinä 1987-1991. Hän arvioi alla olevassa kirjoituksessaan valtiotieteen tohtori Matti Hannikaisen teoksen Sdp:n historia 5, 1957-1975.

Sdp:n historian viides osa julkaistiin elokuussa 2024. Kustantajana Teos.

Matti Hannikainen kuvaa asiantuntevasti poliittisen päätöksenteon ympäristöä, kuinka tavoitteet muuttuvat otollisten olosuhteiden ja järjestäytyneen työskentelyn myötä käytännön teoiksi.

Siinä oli Rafael Paasion johtaman Sdp:n voima, kun oppositiopuolue murtautui vuoden 1966 vaalivoitolla oppositiosta valtaan.

Sen havaitsi myös Hannikaisen teoksesta Helsingin Sanomiin arvionsa kirjoittanut Unto Hämäläinen. Hän otsikoi kirjoituksensa: Rafael Paasion kausi Sdp:n johdossa oli vertaansa vailla oleva menestystarina.

76-vuotias Väinö Tanner valittiin vuoden 1957 puoluekokouksessa yhden äänen enemmistöllä puheenjohtajaksi. Hänen vuoteen 1963 kestänyt kautensa ei ollut menestys. Sdp hajosi kahdeksi puolueeksi, hävisi kaikki vaalit ja oli suurimman osan ajasta oppositiossa.

Puolueriidassa kolmatta tietä edustaneen Rafael Paasion aika koitti vuoden 1963 puoluekokouksessa. Hän voitti selvin äänin vastaehdokkaansa Veikko Helteen, joka arveli myöhemmin, että Paasio olisi valittu yksimielisesti, ellei tämä olisi asettanut valintansa ehdoksi, ettei Väinö Leskistä oteta puoluetoimikuntaan.

Palkkatyöläinen lomaili ulkomailla ja 1960-luvulla, kun vasemmisto sai eduskuntavaaleissa yli puolet äänistä. Paasio ei pitänyt silti kansanrintama-sanasta.

Kunnallisvaalit 1964 ennakoivat Sdp:n voittoa vuoden 1966 eduskuntavaaleissa.

Puolue lisäsi eduskuntavaaleissa ääniosuutensa lähes kaksinkertaiseksi edellisiin eduskuntavaaleihin verrattuna. Kansanedustajien määrä nousi 38:sta 55:een. Eduskuntaan tuli kolmannen kerran vasemmistoenemmistö. Vasemmisto sai ensimmäistä ja tähän asti viimeistä kertaa yli puolet äänistä. Yhteiskunnan muutosta kuvaa, että vaalit oli siirretty heinäkuulta maaliskuulle, koska "palkkatyöläisyhteiskunnassa yhä useampi oli heinäkuussa lomalla tai jopa ulkomailla lomamatkalla".

Sosialidemokraatit palasivat suuren vaalivoiton myötä hallitusvastuuseen, pääministeripuolueeksi.

Sotien jälkeiset suuret ikäluokat olivat tulossa 1960-luvun puolivälissä työelämään, äänestysikään ja perheenperustamisvaiheeseen. Maatalousyhteiskunta muuttui teollisuusyhteiskunnaksi. Suomi oli siinä jäljessä muuta läntistä Eurooppaa. Muutos oli siksi raju syrjäseutujen tyhjentäessä ja ihmisten muuttaessa etelän asutuskenttiin ja Ruotsiin.

Muutokseen kuului yhä useampien pienviljelijöiden ja työläisten lasten opintien ulottuminen yliopistoihin asti. Sodan koke-

neiden vanhempien sivistystahto oli merkittävä. Lapsille haluttiin parempi elämä kuin oma osa oli ollut. Paasion ajan sosiaalidemokraattien suuri hanke oli kaikille yhteisen peruskoulun luominen.

Hyvinvointivaltio oli tullut ulkomaisten mallien mukaan keskusteluun. Matti Hannikainen, jonka erityisala on taloushistoria, toteaa että rakennemuutos, poliittinen kilpailu ja työmarkkinajärjestöjen aloitteellisuus loivat paineita hyvinvointivaltion reformeihin. Niitä olivat peruskoulun lisäksi vuosilomat, sosiaalivakuutus eli työttömyysturva, työeläkkeet ja sairausvakuutus sekä kansanterveyslaki, työsuojelu ja lasten päivähoito.

Naisten rooli politiikassa oli vähäinen, mutta Paasion hallitus nimitti naisliiton aloitteesta tasa-arvokomitean, jota johti kansanedustaja Sylvi Siltanen. Komitean työ muodosti perustan modernille perhepolitiikalle.

Puolue tarvitsi myös ulkopolitiikan uudelleenarvioinnin ja suhteiden luomisen presidentti Urho Kekkoseen.

Paasio ja Mauno Koivisto liennyttivät sosialidemokraattien yhteistyöasetteen kommunisteihin ja kansanedustajien kanssa, vaikka vierastivat näitä aatteellisesti.

Voi ehkä todeta, ettei Paasio halunnut, että hänen hallitustaan sanottaisiin kansanrintamaksi. Sanalla oli hänelle huono kaiku.

Sisäpoliittisen vallan saamiseksi piti suhteiden Neuvostoliiton olla siis kunnossa. Paasion johtama Sdp:n valtuuskunta vieraili Moskovassa toukokuussa 1968. Hannikainen kirjoittaa, että matka voitiin tulkitä Paasion henkilökohtaiseksi voitoksi ja hänen asemansa lujittumiseksi puolueen puheenjohtajana.

Sdp:n kansainvälisten suhteiden pääpaino – sosialidemokraatit olivat tuohon aikaan ainoa puolue, jolla oli toimivat puoluesuhteet läntiseen maailmaan – oli pohjoismaissa ja Sosialistisessa Internationalissa.

Pohjoismaiset suhteet olivat tiiviit ja arkipäiväiset, mutta Sdp osallistui aktiivisesti myös Sosialistisen internationaalin toimintaan. Internationaali oli hyvin tietoinen paikastaan kylmän sodan maailmassa. Se oli selkeästi antikommunistinen liike.

Sdp eheytyi Paasion aikana.

Rikkinäinen aika Suomen sisäpolitiikassa kuitenkin jatkui. Tšekkoslovakian mie-

Ulpu Iivari vieraili syyskuussa 2024 Naantalissa Työväenyhdistyksen 130-vuotisjuhlassa.

hitys vauhditti Skp:n hajoamista enemmistöläisiin ja taistolaisiin.

Nuoren polven ja vasemman laidan sosialidemokraatit haastoivat 1970-luvun alussa puolueen linjaa ja reformipolitiikkaa muun muassa Pälkäneen-liikkeeksi nimetyn ryhmittymän kautta. Se ei kuitenkaan saanut merkittävää jalansijaa ja hajosi pian.

"Olen sanonut aikaisemmin, että puolueessa on katto korkealla ja seinät etäällä, mutta toistan kyllä jo sanomani, että ne kuitenkin ovat olemassa", Rafael Paasio totesi.

Osa eurooppalaisen vasemmistolaisuuden aallosta Sdp:hen tulleista nuorista valui kommunisteihin, jotkut jopa liikkeen vähemmistöön.

Kipuillua aiheutti myös 1973 solmittu EEC-vapaakauppasopimus, mutta erimielisyydet laukesivat siihen, että sopimusta vastustaneet seitsemän kansanedustajaa äänestivät eduskunnan ratkaisevassa istunnossa lopulta tyhjää. Asiasta oli sovittu Paasion ja Sorsan kanssa.

Sdp eli voimakkaan kasvun aikaa.

Vuoden 1975 päättyessä puolueessa oli lähes 100 000 jäsentä.

Keskustan entinen puoluesihteeriksi, tohtori Seppo Kääriäinen toteaa Demokratian kirjoittamassaan Hannikaisen kirjan arviossa, että Sdp oli politiikan valmistelussa monta askelta muita puolueita edellä. Se tukeutui tutkittuun tietoon. Se pystyi rekrytoimaan innokkaita ja lahjakkaita ihmisiä työryhmiinsä, oli kyse talouspolitiikasta, ulkopolitiikasta, sosiaali-, koulutus- tai kulttuuripolitiikasta.

Puolueen älyllinen pääoma oli omasta mielestäni meneillään olleen yhteiskunnallisen muutoksen ohella tärkeä elementti Sdp:n vetovoiman ja kannatuksen kasvussa jo 1960-luvulla. Mauno Koivisto kokosi ympärilleen merkittävien ekonomistien O-ryhmän ja kulttiteokseksi muodostuneen "1960-luvun sosiaalipolitiikka"-kirjan tekijä Pekka Kuusi tuli sosialidemokraattien riveihin.

Rafael Paasio oli valittanut Turussa 1969 puoluesihteeriksi puolueriidan ja puoluetoimiston ristiriitojen ulkopuolel-

ta tulleen opetusministeriön virkamies Kalevi Sorsan.

Sorsalla oli tausta nuorisoliitossa, mutta puolueriidan pahimpina vuosina hän työskenteli Unescon palveluksessa Pariisissa. Sorsalla ei ollut myöskään vanhoja ulkopoliittisia rasitteita.

Hannikaisen kirjasta voi lukea, että puheenjohtajan ja uuden puoluesihteerin yhteistyö sujui ainutlaatuisen hyvin. 1970 eduskuntaan valitusta Sorsasta tuli jo 1972 Paasion vähemmistöhallituksen ulkoministeri ja heti sen perään Paasion tahdosta enemmistöhallituksen pääministeri. Sorsa oli kyennyt myös luomaan toimivat suhteet Kekkoseen, mikä oli ollut puolueen tavoitteena.

Rafael Paasio ilmoitti vappuna 1975, ettei olisi käytettävissä kesäkuun puoluekokouksessa Jyväskylässä enää puolueen puheenjohtajaksi.

Jo pääministerinäkin koetellun Kalevi Sorsan nimi nousi puheenjohtaja-arveiluissa itsestään selvästi esiin. Toisena mainittiin KK:n toimitusjohtajaksi valittu SAK:n entinen puheenjohtaja Niilo Hämäläinen. Sorsa valittiin kuitenkin tehtävänsä yksimielisesti. Puoluesihteeriksi oli esillä useita henkilöitä, mutta Ulf Sundqvistin valinta oli yksimielinen. 30-vuotias Sundqvist oli jo politiikassa kokenut konkari, kansanedustaja, ministeri ja puoluetoimikunnan jäsen vuodesta 1969 asti.

Matti Hannikainen aloittaa kirjansa haajaannuksen kuvauksesta. Siksikin ehkä tähän loppuun voin mainita yhden Jyväskylän-puoluekokouksen kohokohdista. Puolueriita tuntui olevan lopullisesti ohi, kun puheenvuoron sai sotien aikana Tannerin "sotatammaksi" haukuttu, mutta sittemmin TPSL:n riveihin siirtynyt Martta Salmela-Järvinen.

Hän kiitti Paasioita:

"Me kiitämme sinua toveri Paasio kaikesta siitä, mitä olet tehnyt puolueen hyväksi kahdenatoista vuotena kootessasi tämän puolueen yhteen ja liittäessä meidät kaikki jälleen samaan taisteluun. Se ei ollut helppo tehtävä. Minä tahdon sanoa, hyvät toverit, tuhlaajapojat ovat palanneet takaisin kotiin."

ULPU IIVARI